

Handlingsplan for
Helse, miljø og sikkerhet
2014-2015

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
Universitetet i Bergen

Innhold

Forord.....	4
1 Målsetting og ansvar	5
1.1 Overordnede målsettinger for arbeidsmiljøet ved fakultetet.....	5
1.2 Ansvar og medvirkning	7
2 Fakultetets handlingsplan for HMS.....	9
2.1 Gode arbeidsfellesskap.....	9
2.2 Trygge og funksjonelle arbeidsplasser.....	10
2.3 Kontinuerlig oppmerksomhet rettet mot risikofylt arbeidsmiljø.....	11
2.4 God håndtering av HMS-avvik	11
2.5 Ansvar for ytre miljø	12
2.6 Utfyllende tiltaksliste for fakultetet for 2014-2015.....	12

Forord

”Fakultetet har som mål å styrke kvaliteten på forskningen, utdanningen og formidlingen. Dette skal skje i tråd med ambisjonen om å være et anerkjent forskningsuniversitet med høye etiske standarder for virksomheten. Samtidig skal fakultetet være en attraktiv og god arbeidsplass for ansatte og studenter.”

Dette slås fast i fakultetets strategiske plan¹ for 2011-2015. Målene er ambisiøse, og vil fordre fokus på hele bredden av vår virksomhet.

I HMS-planen 2014-2015 fokuserer vi på aspekter som handler om helse-, miljø- og sikkerhet, - forhold som ikke eksisterer på siden av den øvrige virksomheten, men som er og skal behandles som en tett og integrert del av denne.

Det er et lederansvar å sørge for at alles trivsel og sikkerhet blir ivaretatt! Ledere skal derfor sørge for klare ansvarsforhold, gode informasjonsrutiner, systematiske kartlegginger, tiltak for stadige forbedringer og systemer for håndtering av uønskede hendelser. Deretter har enhver ansatt plikt til å følge opp og bidra positivt til forbedringer. Gjennom funksjonelle og operative systemer for kvalitetsforbedring, forebygging, bevisstgjøring om risiko samt god personalledelse, vil det legges til rette for en kultur preget av tillit og trygghet. I slike kulturer tar enkeltindivider i stor grad ansvar for fellesskapet, og tør å melde fra når ting ikke fungerer. Dette er avgjørende for at vi skal oppnå de overordnede målsettingene i fakultetets strategiplan og i HMS-planen. Sammen må vi arbeide for å fremme en kultur der HMS blir en naturlig og integrert del av virksomheten.

Noen av de store HMS-utfordringene for fakultetet ligger i fagmiljøene, og instituttene utarbeider egne lokale HMS-planer og -tiltak. Fakultetsledelsen vil, i nært samarbeid med instituttlederne, arbeide for stor bevissthet omkring HMS-aspekter, og støtte instituttene i å oppnå de HMS-mål de setter for sin virksomhet. Dette må skje i tråd med de overordnede målsettinger UiB setter seg, og i tråd med de lover, regler og forskrifter som gjelder for sektoren og for arbeidslivet for øvrig.

HMS-planen 2014-2015 ble vedtatt av fakultetsstyret 3. oktober 2013.

Vi ser fram til å bidra, sammen med instituttledere, ansatte og studenter, med å sette ut i livet de HMS-ambisjonene fakultetsstyret har satt for perioden 2014-2015.

Bergen, 3. oktober 2013.

Helge K. Dahle
dekan

Bjørn Åge Tømmerås
fakultetsdirektør

¹ <http://www.uib.no/matnat/om-fakultetet/strategiplaner-strategidokumenter>

1 Målsetting og ansvar

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultets handlingsplan for helse, miljø og sikkerhet (HMS) beskriver ambisjoner og hovedmål for fakultetets HMS-arbeid, med ansvars plassering og virkemidler for å oppnå målene.

Informasjon om HMS-arbeid ved UiB finnes i HMS-portalen². Fakultetet har i tillegg en HMS-side, der relevant informasjon legges ut og oppdateres:

<http://www.uib.no/matnat/ressurser/helse-miljo-og-sikkerhet-hms>

HMS-planen skal støtte opp om fakultetets og universitetets målsettinger og strategiplaner.

1.1 Overordnede målsettinger for arbeidsmiljøet ved fakultetet

Fra innledningen til UiBs handlingsplan for HMS finner vi blant annet følgende:

”Helse, miljø og sikkerhet ved UiB – et godt arbeidsmiljø for alle

Universitetet i Bergen (UiB) er et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet der forskning, utdanning og formidling med høy kvalitet, faglig bredde og mangfold er fundamentet. For å beholde og videreutvikle dette, må universitetet ha gode og robuste arbeidsmiljø der alle ansatte opplever at de er viktige bidragsytere i arbeidet med å nå universitetets mål.

Innsatsen for å forbedre universitetet som arbeidsplass skal skje i respekt for forsknings- og ytringsfriheten og med høy grad av student- og medarbeiderinnflytelse. Universitetet skal ha åpne strategi- og beslutningsprosesser og gode rutiner og kanaler for kommunikasjon.

UiBs Strategi 2011-2015 gir føringer for arbeidet med helse, miljø og sikkerhet (HMS) i institusjonen. For å være et attraktivt, mangfoldig, åpent og inkluderende universitet med godt, sikkert og trygt arbeidsmiljø for den enkelte, må det arbeides systematisk med HMS på alle nivå. UiB skal arbeide for et tett arbeidsfellesskap mellom alle grupper av ansatte omkring institusjonens hovedmål.

HMS-handlingsplanen skal bidra til sikre og trygge arbeidsplasser, og til at alle som til enhver tid har arbeid ved UiB blir ivaretatt og ikke utsettes for negative fysiske eller psykiske belastninger som følge av sitt arbeid. Det betyr at UiB skal sikre:

- et fullt forsvarlig arbeids- og læringsmiljø
- mangfold, åpenhet og inkludering
- systematisk HMS-arbeid gjennom aktiv medvirkning fra ansatte og ledere
- tilgjengelige, funksjonelle og sikre bygninger og uteområder

Studentenes læringsmiljø blir særlig ivaretatt gjennom «Handlingsplan for styrking av læringsmiljøet.»

² <http://hms.uib.no/>

HMS – en felles oppgave

Arbeidsmiljøet skapes i daglig samhandling og dialog. Alle ansatte og studenter har et ansvar for aktiv medvirkning. Gjensidig forståelse og respekt for de ansattes ulike roller og funksjoner, og tydelig organisering av arbeidet, er forutsetninger for å beholde og videreutvikle gode arbeids- og læringsmiljø.

HMS er et lederansvar på alle nivå og er integrert i all ledelse. Verneombudene har en tilsynsfunksjon og er samarbeidspartnere for ledelsen. UiB har nettverk for verneombud og obligatorisk opplæring i HMS både for verneombud og ledere. UiBs ledere skal ha kompetanse, trygghet og vilje til å prioritere HMS-arbeidet. UiBs verneombud skal være engasjerte, tydelige og godt kvalifisert. Universitetets ledelse, verneombud, ansatte og studenter skal sammen bidra aktivt i arbeidsmiljøutviklingen ved UiB.

Systematisk HMS-arbeid

UiBs HMS-handlingsplan er en integrert del av universitetets styringssystem. HMS-arbeidet ved UiB utøves kontinuerlig og systematisk. Dette betyr at HMS på alle nivå skal organiseres og arbeidsmiljøet kartlegges i tråd med myndighetskrav og interne regler ved UiB. HMS-handlingsplan med tiltak iverksettes, avvik korrigeres, evaluering gjennomføres og HMS-kompetanse tilbys og oppdateres. Videre skal HMS-arbeidet dokumenteres og rapporteres i linjen.

Systematisk HMS-arbeid fremmer helse og trivsel, og forebygger ulykker og skader på ansatte, studenter, miljø og materiell. Et attraktivt arbeidsmiljø gir godt omdømme, økt rekruttering og dyktiggjør ansatte til selv å skape en organisasjon som er preget av trivsel, god helse og høy yteevne. Et slikt arbeidsmiljø styrker UiB som et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet med kompetente ansatte og studenter som i fellesskap bidrar til høy kvalitet på forskning, undervisning og formidling.»

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet støtter fullt ut disse målsettingene.

Fakultetet støtter videre de utpekte hovedsatsingsområdene for UiBs HMS-handlingsplan for 2013-2015:

1. Gode arbeidsfellesskap
2. Trygge og funksjonelle arbeidsplasser
3. Kontinuerlig oppmerksomhet rettet mot risikofylt arbeidsmiljø
4. God håndtering av HMS-avvik
5. Ansvar for det ytre miljø

Fakultetet har besluttet å vie disse satsingsområdene stor oppmerksomhet i kommende periode. Det må likevel presiseres at vårt fakultet vil ha spesielt fokus på *risikofylt arbeidsmiljø*. Dette har sin bakgrunn i de særskilte utfordringer vi har med omfattende laboratorievirksomhet, felt- og toktarbeid, ettersom uønskede hendelser ved denne type aktivitet kan true liv og helse både for de involverte, utenforstående og det ytre miljøet.

1.2 Ansvar og medvirkning

Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet er dekanen øverste leder, og den som har overordnet HMS-ansvar ved fakultetet.

Fakultetet er inndelt i følgende enheter, som alle skal ha egne lokale HMS-planer:

- Geofysisk institutt
- Institutt for biologi
- Institutt for fysikk og teknologi
- Institutt for geovitenskap
- Institutt for informatikk
- Kjemisk institutt
- Matematisk institutt
- Molekylærbiologisk institutt
- Fakultetsadministrasjonen (inkludert Skolelaboratorium for realfag og Elektronmikroskopisk felleslaboratorium)

I UiBs regelsamling³, kap 3.2.2 finner vi følgende avsnitt om ansvar og medvirkning når det gjelder HMS:

«Helse, miljø og sikkerhet (HMS) ved Universitetet i Bergen (UiB) er et lederansvar på alle nivå.

Aktiv medvirkning fra ansatte og studenter, klar ansvarsfordeling og tydelig organisering av HMS-arbeidet er en forutsetning for å etablere gode arbeids- og læringsmiljø.

Ansatte har plikt til å følge de krav som er satt for det systematiske HMS-arbeidet. Verneombudene har en tilsynsfunksjon, er de ansattes representanter i arbeidsmiljø saker og er samarbeidspartnere for ledelsen.»

Det står videre at:

«Linjeledere (ledere på alle nivå) ved UiB har ansvar for at bestemmelsene gitt i Arbeidsmiljøloven (AML) (§ 2-1, § 3-1, § 3-2, § 2-3 (3)) og øvrig lovgivning innen HMS, blir overholdt. Ansvaret kan ikke overføres til andre, men HMS-oppgaver kan delegeres.»

I henhold til samme regelsamling tilligger det fakultetsstyret følgende ansvar knyttet til HMS:

- «Vedta HMS-mål, strategier og handlingsplaner
- Sørge for at nødvendige midler blir stilt til disposisjon
- Foreta årlig internkontroll og behandle HMS-status»

Avsnittene under er også hentet fra UiBs regelsamling 3.2.2, Ansvar og oppgaver i HMS-arbeidet.

³ <http://regler.uib.no/regler/>

Arbeidstaker har medvirkningsplikt. Dette innebærer at ansatte skal medvirke ved utforming, gjennomføring og oppfølging av UiBs systematiske HMS-arbeid. Ifølge AML § 2-3 og § 2-4 skal alle arbeidstakere:

- «Vise ansvar for egen og andres sikkerhet.
- Ta initiativ og være en pådriver i HMS-arbeidet på eget arbeidssted.
- Holde seg orientert om arbeidsmiljøsituasjonen på eget arbeidssted.
- Melde fra når farlige forhold oppdages.
- Melde fra om skader eller sykdom vedkommende blir påført og som han/hun mener har sin grunn i arbeidet eller forholdet på arbeidsstedet.
- Varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten.»

Studentene plikter å innrette seg i henhold til de mål og planer som gjelder for HMS-arbeid ved UiB, og som angår dem. Arbeid som utføres, som praktisk opplæring av studenter med undervisning eller forskning som formål, skal være underlagt Arbeidsmiljølovens bestemmelser når arbeidet foregår under forhold som kan innebære fare for liv og helse f. eks. i laboratoriefag, undervisning på verksted og feltarbeid/tokt. Studentenes rettigheter og plikter i det systematiske HMS-arbeid blir i disse tilfellene som for ansatte⁴.

Vernetjenesten skal ivareta arbeidstakernes interesser i saker som angår arbeidsmiljøet. Verneombudene har en tilsynsplikt og skal holde øye med arbeidsgivers plikter etter AML Kap. 6. Vernetjenesten ved UiB består av Universitetets hovedverneombud (UHVO), hoved-verneombud (HVO) og verneombud (VO).

⁴ Jf regelsamlingen 3.2.2, punkt 2.8, Arbeidstakere og eksternt lønnet personale (jf. AML § 1-6 og Forskrift om arbeidsmiljølovens anvendelse for personer som ikke er arbeidstakere).

2 Fakultetets handlingsplan for HMS

HMS-planen for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet plan bygger i hovedsak på de fem satsingsområdene i UiBs HMS-handlingsplan 2013-2015:

1. Gode arbeidsfellesskap
2. Trygge og funksjonelle arbeidsplasser
3. Kontinuerlig oppmerksomhet rettet mot risikofylt arbeidsmiljø
4. God håndtering av HMS-avvik
5. Ansvar for det ytre miljø

Hvert HMS-mål skal konkretiseres gjennom virkemidler og realiseres gjennom tiltak:

- sentralt i regi av enhetene med særskilt ansvar og oppgaver
- lokalt gjennom HMS-handlingsplaner på fakultet/avdeling/ og institutt/senter
- i ulike former for samspill mellom enheter og nivåer

I tillegg til å støtte opp under UiBs fem HMS-mål, har fakultetet utarbeidet en utfyllende tiltaksliste for planperioden, se avsnitt 2.6.

2.1 Gode arbeidsfellesskap

Om dette satsingsområdet står det følgende i UiBs HMS-handlingsplan 2013-2015:

«UiB skal være en attraktiv, mangfoldig, åpen og inkluderende arbeidsplass som ivaretar hensynet til ansatte i ulike faser av karrieren og i livet. Internasjonal samhandling skal være en integrert del av hele universitetets virksomhet. I all kommunikasjon og samhandling skal den enkeltes integritet og verdighet ivaretas.

Virkemidler:

- Årlig kartlegging av psykososialt arbeidsmiljø for å fremme felles forståelse og samarbeid, og gjennomføre tiltak.
- Styrke jobbnærvær ved å følge opp UiBs «Aktivitets- og resultatmål for IA-arbeidet.»
- Legge til rette for tiltak som stimulerer til fysisk aktivitet for å fremme god helse, forebygge sykefravær og redusere helseplager.
- Gjennom UiBs personalpolitikk sikre at ansatte ivaretas i ulike livsfaser.

Følgende styrende dokumenter med tiltak støtter i tillegg dette HMS-målet:

- Handlingsplan for UiBs internasjonale virksomhet
- Handlingsplan for likestilling»

Fakultetet vil følge opp UiBs ovennevnte resultatmål og virkemidler for gode arbeidsfellesskap, inkludert følgende tiltak:

- Arbeide målrettet for å få gode rutiner for gjennomføring av medarbeidersamtaler
- Arbeide målrettet for regelmessige kartlegginger av det psykososiale arbeidsmiljøet
- Legge til rette for tiltak som stimulerer de ansatte til fysisk aktivitet, bl.a. ved å fortsette arbeidet for praktisk og sikker sykkelparkering og egnede garderobeforhold.

- Fakultetsledelsen og instituttlederne kan i særskilte tilfeller, basert på individuelle avtaler, vurdere mulighet for trening i arbeidstiden.
- I samsvar med UiBs «retningslinje for samarbeid mellom linjeleder og verneombud», skal det avholdes jevnlig møter mellom fakultetsledelsen og fakultetets hovedverneombud, minimum to ganger pr semester.

2.2 Trygge og funksjonelle arbeidsplasser

Om dette satsingsområdet står det følgende i UiBs HMS-handlingsplan 2013-2015:

«UiB skal være et åpent universitet hvor studenter, ansatte og besøkende trygt skal kunne ferdes. Sikkerhetstiltak har til hensikt å ivareta trygghet og sikkerhet på universitets campus. UiB har en stor og krevende bygningsmasse, og bruken endres jevnlig. Krav til god bygningsmessig standard, universell utforming, inn klima og ergonometri skal ivaretas.

Virkemidler:

- Utarbeide retningslinjer for håndtering av vold og trusler og gjøre disse kjent for alle ansatte og studenter.
- Sikre at bygningsmassen som UiB disponerer har et tilfredsstillende og forsvarlig arbeids- og læringsmiljø i samsvar med gjeldende lovverk.
- Kartlegge og iverksette tiltak ved utfordringer knyttet til inn klima.
- Gjennomføre kartlegging og prioritering av fysiske tiltak i arbeidet med universell utforming.

Følgende styrende dokumenter med tiltak støtter i tillegg dette HMS-målet:

- Mål for arbeidet med sikkerhet på universitetsområdet
- Handlingsplan for likestilling»

Fakultetet vil følge opp UiBs ovennevnte resultatmål og virkemidler for trygge og funksjonelle arbeidsplasser, inkludert følgende tiltak:

- Ferdigstille fakultetets beredskapsplan.
- Arbeide for tydeligere presisering av ansvarsforholdet på HMS-området mellom huseier og leietaker.
- Arbeide for bedre belysning av utearealer og inngangspartier.
- Arbeide for at temperaturforholdene i Realfagbygget bedres til et akseptabelt nivå.
- Opprettholde fokus på renhold i lokaler som disponeres av fakultetet.
- Arbeide for en løsning på avtrekksproblemene ved Kjemisk institutt
- Etablere rutiner som sikrer at alle ansatte gjennomfører jevnlig førstehjelpskurs (minimum hvert 5 år). Vi ønsker opplæring i hjertestartere inkludert i kursene.
- Etablere rutiner som sikrer at alle ansatte gjennomfører jevnlig brannvernkurs (minimum hvert 5 år).
- Videreføre ordningen med at hovedverneombudet inviteres til alle IDU møter, og til fakultetets vårseminar.
- Fakultetets hovedverneombud og enhetenes verneombud skal tas med på råd under planlegging og gjennomføring av alle tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet innenfor ombudets verneområde.

2.3 Kontinuerlig oppmerksomhet rettet mot risikofylt arbeidsmiljø

Om dette satsingsområdet står det følgende i UiBs HMS-handlingsplan 2013-2015:

«UiB har et stort antall arbeidsplasser med særlig risiko. Arbeid med kjemikalier, stråling og biologiske faktorer er noen eksempler. Feltarbeid og tokt kan også medføre økt risiko for skade på mennesker og/eller miljø. Kontinuerlig og forebyggende oppmerksomhet om rutiner, kunnskaper og holdninger er og skal være viktig i alle risikofylte arbeidsmiljø.

Virkemidler:

- Gjennomføre risikovurderinger i alle risikofylte arbeidsmiljø og gjennomføre tiltak.
- Sikre at alle kjemikalier, biologiske faktorer og strålekilder er registrerte og risikovurdere disse. Ved håndtering av kjemikalier skal det elektroniske stoffkartoteket EcoOnline benyttes.
- Etablere oversikt over og gjennomføre periodisk kontroll av all spesialventilasjon.»

Fakultetet vil følge opp UiBs ovennevnte resultatmål og virkemidler rettet mot risikofylt arbeidsmiljø, inkludert følgende tiltak:

- Bidra til å bygge opp trygge systemer for bruk og oppbevaring av kjemikalier.
- Gjennomføre et pilotprosjekt for risikoanalyse og beredskapsarbeid, med fokus på kjemikaliehåndtering og feltarbeid.
- Etterlyse UiB-retningslinjer for gravide som jobber i risikofylte arbeidsmiljøer.
- Etterlyse et sentralt arbeidstakerregister over eksponerte arbeidstakere (i henhold til forskrift om utførelse av arbeid)

2.4 God håndtering av HMS-avvik

Om dette satsingsområdet står det følgende i UiBs HMS-handlingsplan 2013-2015:

«HMS-avvik er brudd på myndighetskrav og interne regler relatert til HMS som kan medføre negative fysiske og psykiske belastninger og skade på miljø og materiell. Alle HMS-avvik ved UiB skal meldes og følges opp i linjen for forebygging og kontinuerlig kvalitetssikring av arbeidsmiljøet. UiBs beredskapsplan skal sørge for at skadeomfanget og konsekvenser av kriser og hendelser reduseres for å sikre liv, helse og materiell.

Virkemidler:

- Ta i bruk nytt system for HMS-avvik og sikre melding og oppfølging av HMS-avvik som forebyggende tiltak.
- Følge opp UiBs Beredskapsplan ved å gjennomføre risikovurderinger og etablere lokale rutiner for beredskap på alle nivå.»

Fakultetet vil følge opp UiBs ovennevnte resultatmål og virkemidler for god håndtering av HMS-avvik, inkludert følgende tiltak:

- I påvente av UiBs nye elektroniske system for rapportering av HMS-avvik, opprettholde etablert rutine med rapportering til fakultetsstyret.

2.5 Ansvar for ytre miljø

Om dette satsingsområdet står det følgende i UiBs HMS-handlingsplan 2013-2015:

«UiB har forpliktet seg til å ta miljøhensyn i all virksomhet og dokumentere miljøengasjement ved å redusere negativ miljøpåvirkning fra egen drift med 20 % i perioden 2010-2020.

Virkemidler:

- Styrke samarbeidet mellom enheter og nivåer i arbeidet for et grønt miljø.

Følgende styrende dokument med tiltak støtter i tillegg dette HMS-målet:

- Tiltaksplan for det ytre miljø.»

Fakultetet vil følge opp UiBs ovennevnte resultatmål og virkemidler knyttet til ansvar for ytre miljø, inkludert følgende tiltak:

- Legge til rette for økt bruk av telefonmøter og videokonferanser, også til undervisningsformål.
- Følge opp UiBs systemer for kildesortering

2.6 Utfyllende tiltaksliste for fakultetet for 2014-2015

Nedenfor er listet utfyllende HMS-tiltak. Denne vil bli gjennomgått årlig i forbindelse med den årlige HMS-status rapporteringen til fakultetsstyret, og blir revidert etter behov.

- Årlig sette av midler til arbeidsmiljø- og sikkerhetstiltak.
- Sette av midler til delvis lønnskompensasjon til fakultetets HVO
- Sørg for oppdatert HMS-informasjon på våre hjemmesider.
- Gjøre fakultetets HMS-handlingsplan kjent for de ansatte.
- Arrangere et årlig HMS-seminar i samarbeid med fakultetets hovedverneombud for instituttledere, administrasjonssjefer, mellomledere, forskningsgruppeledere, verneombud, HMS-koordinatorer, medlemmer av HMS-utvalg mfl, med særskilt fokus på områder der HMS-rapporteringen avdekker svakheter/utfordringer.
- Arrangere årlig HMS-møte for studenter.
- I samarbeid med brannvernleder, arrangere årlige møter for alle plassansvarlige og stedfortredere ved fakultetet.
- Legge til rette for at instituttene skal kunne oppfylle sine HMS-planer, og bistå med tilrettelegging ved behov.
- Påse at alle fakultetets ledere, mellomledere og forskningsgruppeledere følger UiBs HMS-opplæringsprogram
- Arrangere årlig samling for alle nytilsatte i faste stillinger
- Invitere ansatte og studenter til å melde inn forslag som kan bidra til økt trivsel og sikkerhet ved fakultetet.